

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 54 44
f 020 522 53 33
e info@tns-nipo.com
www.tns-nipo.com

Political & Social

Samenvatting

Hiv en stigmatisering in Nederland

cognities, houding en gedragsintenties omtrent hiv en aids

Ferieke de Heer en Maartje van Diepen

F5004 | 19 mei 2009

Dit document is uitsluitend voor deze opdrachtgever opgesteld. Alle in het document vermelde gegevens zijn strikt vertrouwelijk. Publicatie en inzage aan derden, geheel of gedeeltelijk, is zonder schriftelijke toestemming van TNS NIPO beslist niet toegestaan.

© TNS NIPO | ISO 9001 | rapport.nederlands.dot

Inhoud

	Inleiding	1
	Samenvatting	3
<hr/>		
1	Kennis	5
1.1	Risico op overdracht van hiv irreëel hoog ingeschat	5
1.2	Ouderen, laagopgeleiden en mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue schatten risico's hoger in	6
<hr/>		
2	Houding	7
2.1	Cognities	7
2.1.1	Meeste Nederlanders denken dat er in Nederland vooroordelen heersen over hiv-positieven	7
2.1.2	Minderheid vindt dat men in Nederland hiv aan zichzelf te wijten heeft	9
2.1.3	Redelijk reële inschatting hiv en homoseksualiteit	11
2.2	Emoties	13
2.2.1	Weinig ergernis of angst, wel vaak medelijden met hiv-personen	13
2.2.2	Ergernis vaker ervaren door ouderen, laagopgeleiden en door Nederlanders die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue	14
<hr/>		
3	Gedragsintenties	15
3.1	Gedragsintenties tegenover hiv-positieven negatiever bij mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue.	15
<hr/>		
	Bijlagen	
1	Onderzoeksverantwoording	
<hr/>		
	<i>Inhoud figuren en tabellen</i>	
1	<i>Q200950-1 t/m 5: In hoeverre denk je dat de volgende handelingen risicovol zijn als het gaat om besmetting met hiv?</i>	5
2	<i>Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'</i>	6
3	<i>In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?</i>	7
4	<i>Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'</i>	8
5	<i>In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?</i>	9
6	<i>Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'</i>	10
7	<i>In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? (homoseksualiteit)</i>	11
8	<i>In Nederland stonden in 2008 in totaal bijna 15.000 mensen met hiv geregistreerd. Hoeveel procent hiervan denkt u dat heteroseksueel is?</i>	12
9	<i>In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?</i>	13
10	<i>Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'</i>	14
11	<i>In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?</i>	15

Inleiding

Achtergrond

Uit eerder onderzoek is gebleken dat stigmatisering bij mensen met hiv en aids nog steeds veel voorkomt. Zo is gebleken dat mensen in alledaags contact met mensen die hiv-positief zijn, angst ervaren en behoefte hebben aan afstand (**Dijker & Koomen, 2003**). Ook de mate waarin men denkt risico te lopen op besmetting blijkt samen te hangen met gevoelens van angst (Bos, Kok & Dijker, 2001). Ook de ernst van de ziekte blijkt een rol te spelen bij stigmatisering van mensen met hiv. Deze blijkt ambivalente emotionele reacties op te roepen (zowel meer angst als meer medelijden) en blijkt gerelateerd te zijn aan stigmatisering (Bos, Dijker & Koomen, 1999). Persoonlijke verantwoordelijkheid voor het ontstaan van de ziekte is eveneens een belangrijke determinant van stigmatisering van mensen met hiv. Als iemand met hiv in sterke mate verantwoordelijk is voor de hiv infectie (b.v. hiv krijgen door onveilig vrijen), dan roept dat bij waarnemers gevoelens van woede op en zal men in sterkere mate stigmatiseren. Als iemand daarentegen in geringe mate persoonlijk verantwoordelijk is voor de hiv infectie (b.v. hiv krijgen door een bloedtransfusie), dan reageren waarnemers doorgaans met meer medelijden en minder stigmatisering (Dijker & Koomen, 2003; Weiner, Perry & Magnusson, 1988).

De laatste belangrijke factor is normovertredend gedrag. hiv wordt vaak geassocieerd met andere groepen, waar sommige mensen negatieve attitudes over hebben. Een voorbeeld is de sterke associatie in westerse landen tussen hiv en homoseksualiteit. Onderzoek laat zien dat negatieve reacties ten aanzien van mensen met hiv vaak samenhangen met een negatieve houding ten aanzien van homoseksuelen (Pryor, Reeder, Vinnacco & Kott, 1989). Uit recent onderzoek onder ruim 650 mensen met hiv blijkt dat mensen met hiv in Nederland nog steeds erg vaak te maken hebben met stigmatisering (Stutterheim, S. E., Bos, A. E. R. & Schaalma, H. P., 2008). Hun bevindingen ondersteunen het belang van het opwekken van meer begrip voor mensen met hiv.

Doel

Tegen deze achtergrond heeft het Aids Fonds onderzoek laten uitvoeren door TNS NIPO. Het doel van het onderzoek is te achterhalen hoe de Nederlandse bevolking tegenover mensen met hiv staat. In de periode van 4 tot en met 8 mei 2009 zijn 1024 respondenten hierover ondervraagd.

Opzet

Het Aids Fonds voert jaarlijks een campagnemeting uit onder 'gevend Nederland' in de leeftijd van 18 jaar en ouder. De resultaten zijn herwogen naar geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte en regio zodat de doelgroep representatief is voor de Nederlandse bevolking. Dit jaar zijn er een aantal extra vragen opgenomen over hiv en stigma in Nederland. Dit rapport geeft de resultaten weer van de vragen omtrent hiv en stigma uit de 0-meting. Deze vragen zijn onderdeel van de 0-meting van de campagnemeting van het Aids Fonds.

Analyse

Bij het rapporteren van de gegevens is gebruik gemaakt van uitsplitsingen naar leeftijd, geslacht, opleiding en het beeld dat men heeft van homoseksuelen. Deze laatste variabele is gebaseerd op een tweetal stellingen over homoseksuelen.

Het gaat om de stellingen 'homoseksualiteit is een natuurlijke uiting van de mannelijke seksualiteit' en 'de meeste homomannen hebben veel wisselende seksuele contacten'. De groep respondenten die op de eerste stelling laag scoort (mee oneens) én op de tweede stelling hoog scoort (mee eens) wordt in dit onderzoek gedefinieerd als 'de groep respondenten die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue' (9% van de totale groep).

In dit rapport worden de significante, relevante verschillen tussen de verschillende groepen gerapporteerd.

Samenvatting

Kennis

Risico op overdacht van hiv irreëel hoog ingeschat

In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre men op de hoogte is van de mate waarin bepaalde handelingen risicovol zijn als het gaat om het overbrengen van hiv. Bijna iedereen is op de hoogte van het feit dat iemand met hiv de hand schudden geen risico met zich meebrengt. Bijna een op de zes Nederlanders denkt dat contactsporten waarbij veel gezwet wordt risico op besmetting met zich meebrengt. Toch denken nog drie op de tien Nederlanders dat een bloedtransfusie in een Nederlands ziekenhuis een matig tot groot risico met zich meebrengt. Twee op de vijf Nederlanders denken dat tongzoenen met iemand die hiv-positief is risico op besmetting met zich meebrengt.

Ouderen, laagopgeleiden en respondenten die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue (gebaseerd op een tweetal stellingen) schatten het risico van een aantal situaties hoger in.

Houding

Cognities: anderen hebben vooroordelen

Een overgrote meerderheid van de Nederlanders denkt dat er in Nederland vooroordelen heersen over mensen die hiv-positief zijn. Ook denken zij dat hiv-positieve personen uit angst voor negatieve reacties hun status vaak niet durven te onthullen. Bijna niemand zou echter uit angst voor negatieve reacties uit de omgeving zich ervan laten weerhouden zich te laten testen. Bijna twee derde van de Nederlanders vindt dat een groepsleid(st)er die hiv-positief is, verplicht is de ouders van deze kinderen hiervan op de hoogte te stellen.

Slechts een minderheid lijkt echter zelf vooroordelen te hebben. Het idee dat een hiv-infectie gelijkstaat aan een doodvonnis of dat men het aan zichzelf te wijten heeft, wordt slechts door een minderheid van de Nederlanders onderkend. Wel zien we dat ouderen, laagopgeleiden en vooral Nederlanders die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue aangeven dat men in Nederland hiv aan zichzelf te wijten heeft.

Bijna 60% van de mensen met hiv in Nederland zijn homoseksueel. Daarom is in dit onderzoek door verschillende vragen nagegaan hoe men tegenover homoseksualiteit staat. Een minderheid van de Nederlanders is van mening dat homoseksualiteit *geen* natuurlijke uiting is van de mannelijke seksualiteit en dat de meeste homomannen veel wisselende seksuele contacten hebben. In Nederland waren in 2008 ongeveer 15.000 mensen met hiv geregistreerd. De gemiddelde Nederlander denkt dat 38% hiervan heteroseksueel is. Als we kijken naar het aantal hiv-geregistreerden dat in 2008 via homoseksueel contact besmet is, is dit een redelijk reële inschatting van het aandeel heteroseksuelen onder de totale groep Nederlanders die met hiv geregistreerd staan.

Emoties: weinig ergernis en angst, wel vaak medelijden met hiv-patiënten

De meerderheid van de Nederlanders ervaart geen gevoelens van angst of ergernis wanneer men denkt aan iemand die hiv-positief is. Wel voelt de helft van de

Nederlanders medelijden. Dit beeld verandert bij ouderen, laagopgeleiden en Nederlanders die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue: zij ervaren vaker dan gemiddeld ergernis wanneer zij denken aan iemand in Nederland die hiv-positief is. Deze laatste groep voelt vaker dan gemiddeld angst bij de gedachte aan een persoon in Nederland die met hiv besmet is.

Gedragsintenties

Gedragsintenties tegenover personen met hiv negatiever bij mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue

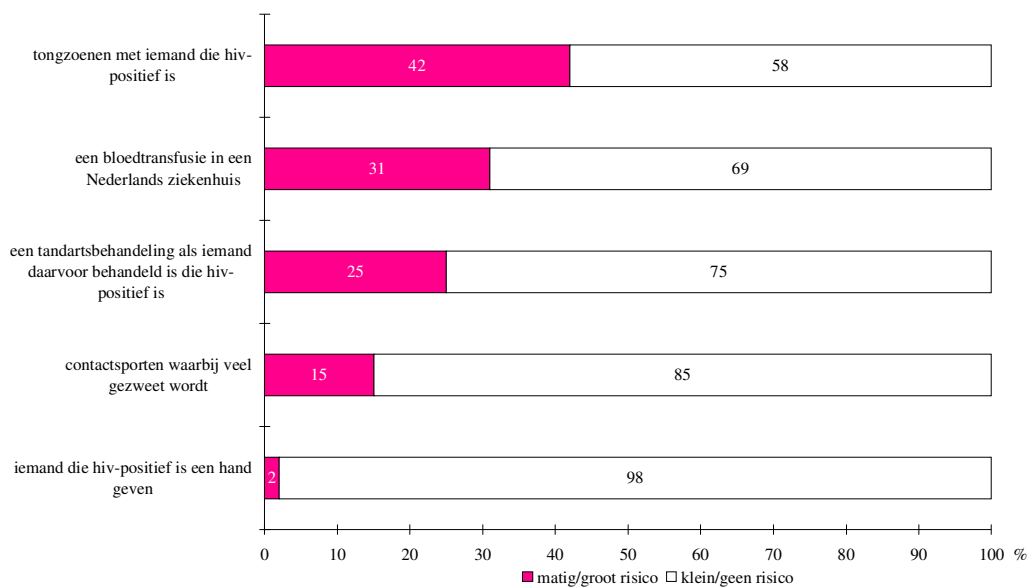
Drie kwart van de Nederlanders zou een collega met hiv niet anders benaderen in het dagelijks contact dan een collega die geen hiv heeft. Voor een op de zeven Nederlanders is dit echter niet het geval. Een kwart van de Nederlanders zou liever niet gaan eten in een restaurant waar een van de koks hiv-positief is. Bij ouderen ligt dit percentage hoger. Onder Nederlanders die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue, geeft een groter aandeel aan een collega die hiv-positief is anders te benaderen en liever niet in een restaurant te eten waar de kok hiv-positief is.

1 Kennis

1.1 Risico op overdracht van hiv irreëel hoog ingeschat

Een redelijk deel van de Nederlanders schat het risico op besmetting met hiv irreëel hoog in. In onderstaande tabel ziet u de uitkomsten voor de totale groep.

1 | Q200950-1 t/m 5: In hoeverre denk je dat de volgende handelingen risicovol zijn als het gaat om besmetting met hiv?

Bron: TNS NIPO, 2009

1.2 Ouderen, laagopgeleiden en mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue schatten risico's hoger in

Zoals blijkt uit de volgende figuur schatten ouderen, laagopgeleiden en mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue een aantal risico's hoger in.

2 | Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'

	Totale groep %	+	-
tongzoenen met iemand die hiv-positief is	42	-laagopgeleiden (LBO-LO en MAVO) -55-plussers	hoogopgeleiden (HBO-WO-kandidaat en WO-doctoraal) -18-34-jarigen
een bloedtransfusie in een Nederlands ziekenhuis	31	-laagopgeleiden (LBO-LO) -mannen	hoogopgeleiden (HBO-WO-kandidaat) -vrouwen
een tandartsbehandeling als iemand daarvoor behandeld is die hiv-positief is	25	laagopgeleiden (LBO-LO)	35-54-jarigen
contactsporten waarbij veel gezweet wordt	15	-mensen met een negatief beeld van homoseksuelen -55-plussers	-hoogopgeleiden (HBO-WO-kandidaat en WO-doctoraal) -35-54-jarigen
iemand die hiv-positief is een hand geven	2	laagopgeleiden (LBO-LO)	

+ =score significant hoger dan totale groep

- =score significant lager dan totale groep

Bron: TNS NIPO, 2009

2 Houding

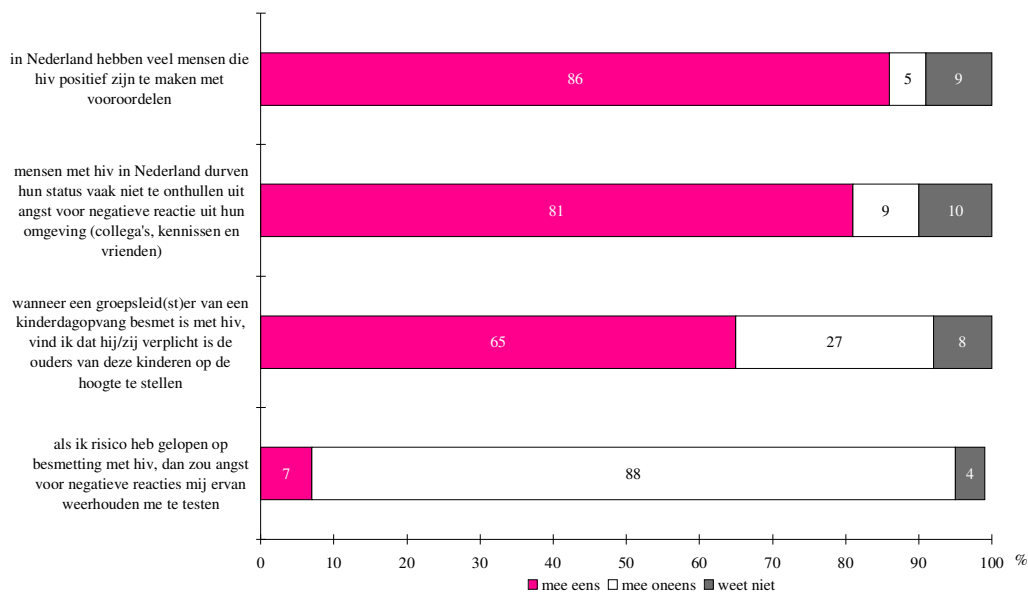
In dit hoofdstuk behandelen we de houding van respondenten tegenover verschillende situaties omtrent hiv. We maken onderscheid tussen ‘cognities’ en ‘emoties’.

2.1 Cognities

2.1.1 Meeste Nederlanders denken dat er in Nederland vooroordelen heersen over hiv-positieven

Over het algemeen denkt men dat mensen die hiv-positief zijn in Nederland vaak te maken hebben met vooroordelen en negatieve reacties. Onderstaande grafiek geeft de resultaten voor de totale groep weer.

3 | In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Bron: TNS NIPO, 2009

In de volgende figuur ziet u een overzicht is weergegeven welke groepen zowel relevant als significant afwijken van het gemiddelde.

4 | Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'

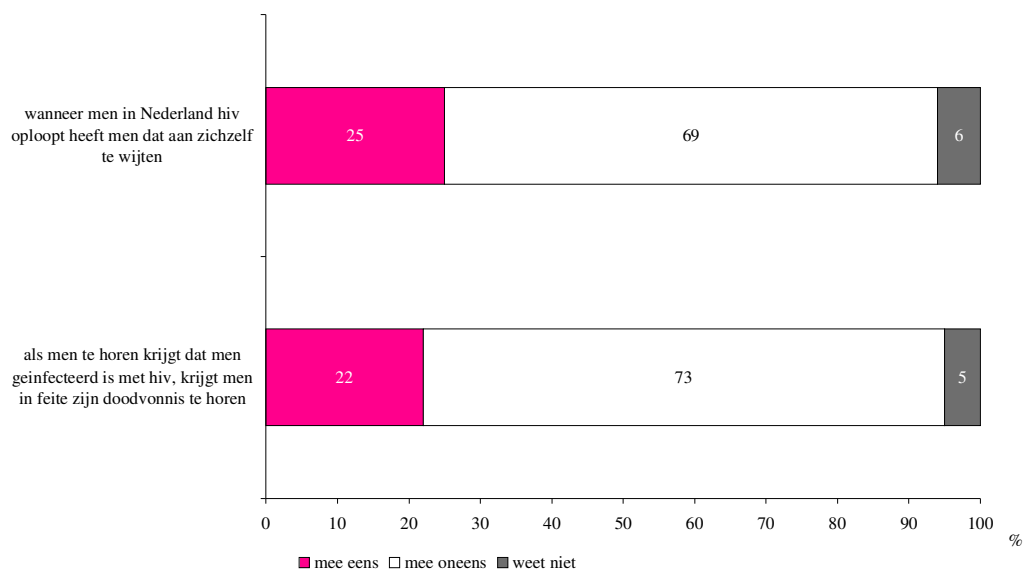
	Totale groep %	+	-
in Nederland hebben veel mensen die hiv positief zijn te maken met vooroordelen	86		
mensen met hiv in Nederland durven hun status vaak niet te onthullen uit angst voor negatieve reactie uit hun omgeving (collega's, kennissen en vrienden)	81	35-54-jarigen	
wanneer een groepsleid(st)er van een kinderdagopvang besmet is met hiv, vind ik dat hij/zij verplicht is de ouders van deze kinderen op de hoogte te stellen	65	Laag opgeleiden (LO-LBO en MAVO)	-Hoogopgeleiden (HBO, WO – kandidaat en WO-doctoraal)
als ik risico heb gelopen op besmetting met hiv, dan zou angst voor negatieve reacties mij ervan weerhouden me te testen	7		35-54-jarigen
+ =score significant hoger dan totale groep			
- =score significant lager dan totale groep			

Bron: TNS NIPO, 2009

2.1.2 Minderheid vindt dat men in Nederland hiv aan zichzelf te wijten heeft

Men denkt dat er in Nederland sprake is van stigma rond hiv/aids, maar slechts een minderheid heeft zelf vooroordelen. Een kwart van de Nederlanders is van mening dat als iemand in Nederland hiv oploopt, deze persoon dit aan zichzelf te danken heeft. Het idee dat hiv direct samenhangt met de dood is achterhaald: slechts een op de vijf Nederlanders vindt dat het horen dat men geïnfecteerd is met hiv gelijk staat aan het horen van zijn/haar doodvonnis.

5 | In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Bron: TNS NIPO, 2009

We zien dat bepaalde groepen afwijkend scoren ten opzichte van het gemiddelde. In onderstaande figuur is dit weergegeven.

6 | Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'

	Totale groep %	+	-
wanneer men in Nederland hiv oploopt heeft men dat aan zichzelf te wijten	25	-mensen met een negatief beeld van homoseksuelen -laagopgeleiden (LO, LBO) -55-plussers	-35-54-jarigen
als men te horen krijgt dat men geïnfecteerd is met hiv, krijgt men in feite zijn doodvonnis te horen	22	mensen met een negatief beeld van homoseksuelen	-hoogopgeleiden (WO-doctoraal)

+ =score significant hoger dan totale groep

- =score significant lager dan totale groep

Bron: TNS NIPO, 2009

2.1.3 Redelijk reële inschatting hiv en homoseksualiteit

Omdat bijna 60% van de mensen met hiv homoseksueel is, is nagegaan hoe men tegenover homoseksualiteit staat. Hieronder zijn de resultaten weergegeven.

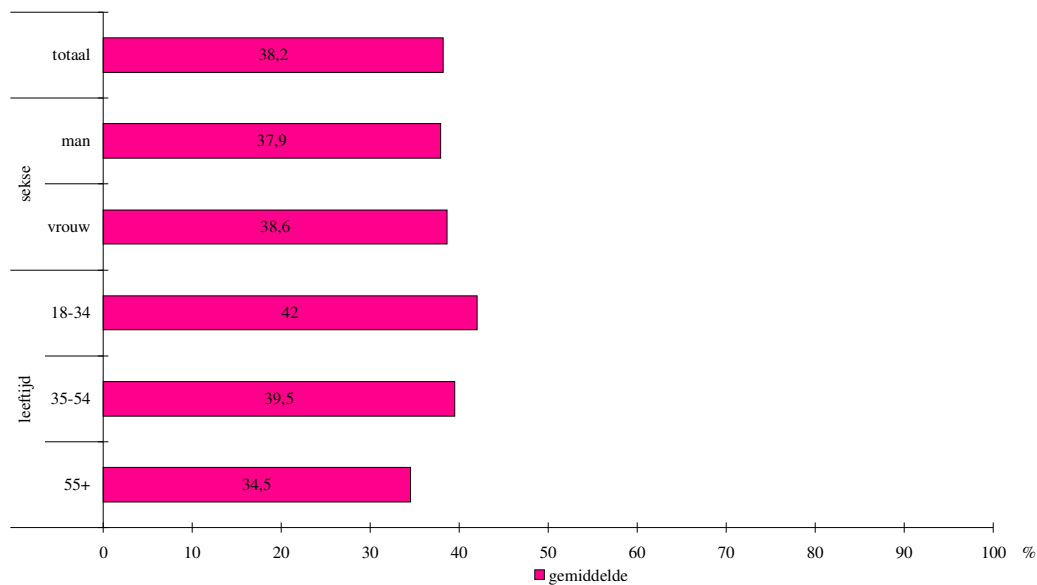
7 | In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? (homoseksualiteit)

Bron: TNS NIPO, 2009

In Nederland stonden in 2008 in totaal bijna 15.000 mensen met hiv geregistreerd. 57% hiervan is via homoseksueel contact geïnfecteerd met het hiv-virus. De gemiddelde Nederlander denkt dat 38% van de totale groep mensen die in 2008 met hiv geregistreerd is, heteroseksueel is. In werkelijkheid is dit aandeel ongeveer vier op de tien. Dit is dus een reële inschatting. We zien geen verschillen tussen mannen, vrouwen, ondervraagden uit de verschillende leeftijdscategorieën en mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue versus mensen met een neutraal/positief beeld hebben van homoseksuelen.

8 | *In Nederland stonden in 2008 in totaal bijna 15.000 mensen met hiv geregistreerd. Hoeveel procent hiervan denkt u dat heteroseksueel is?*

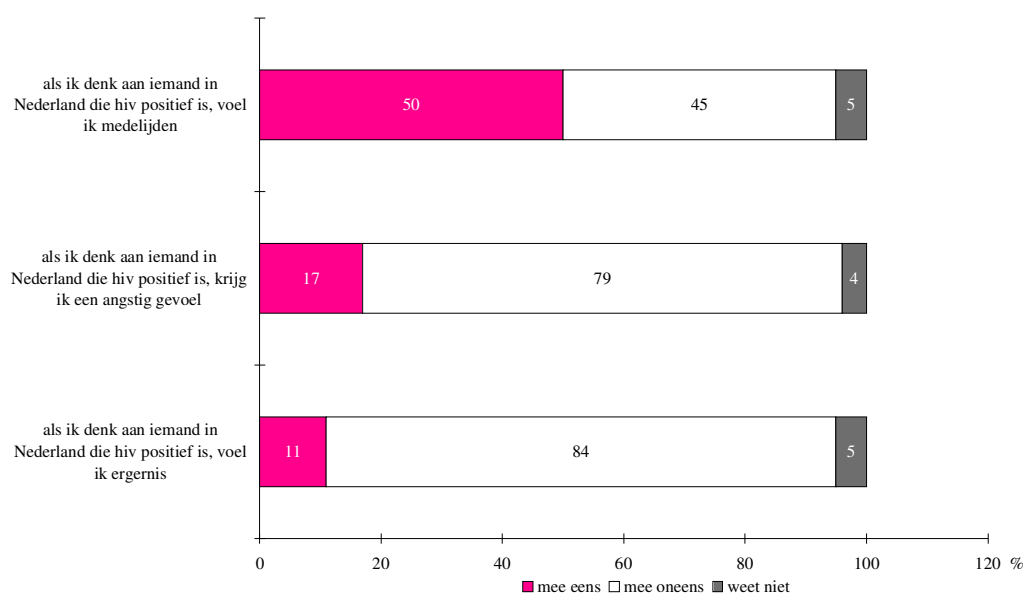
Bron: TNS NIPO, 2009

2.2 Emoties

2.2.1 Weinig ergernis of angst, wel vaak medelijden met hiv-personen

Negatieve emoties zien we slechts bij een klein aandeel van de ondervraagden. Wel voelt de helft van de ondervraagden medelijden als hij/zij denkt aan iemand in Nederland die hiv-positief is.

9 | In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Bron: TNS NIPO, 2009

2.2.2 Ergernis vaker ervaren door ouderen, laagopgeleiden en door Nederlanders die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue

De volgende figuur geeft weer welke groepen afwijken van de totale groep. Ouderen, laagopgeleiden en mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue ervaren vaker ergernis bij de gedachte aan iemand in Nederland die hiv-positief is.

10 | Uitsplitsingen naar verschillende groepen: percentage 'mee eens'

	Totale groep %	+	-
als ik denk aan iemand in Nederland die hiv positief is, voel ik medelijden	50	-hoogopgeleiden (WO-doctoraal)	
als ik denk aan iemand in Nederland die hiv positief is, krijg ik een angstig gevoel	17	- mensen met een negatief beeld van homoseksuelen	- hoogopgeleiden (HBO-WO-kandidaat)
als ik denk aan iemand in Nederland die hiv positief is, voel ik ergernis	11	- mensen met een negatief beeld van homoseksuelen, -laagopgeleiden (LO, LBO), -55-plussers	- hoogopgeleiden (HBO-WO-kandidaat)

+ =score significant hoger dan totale groep

- =score significant lager dan totale groep

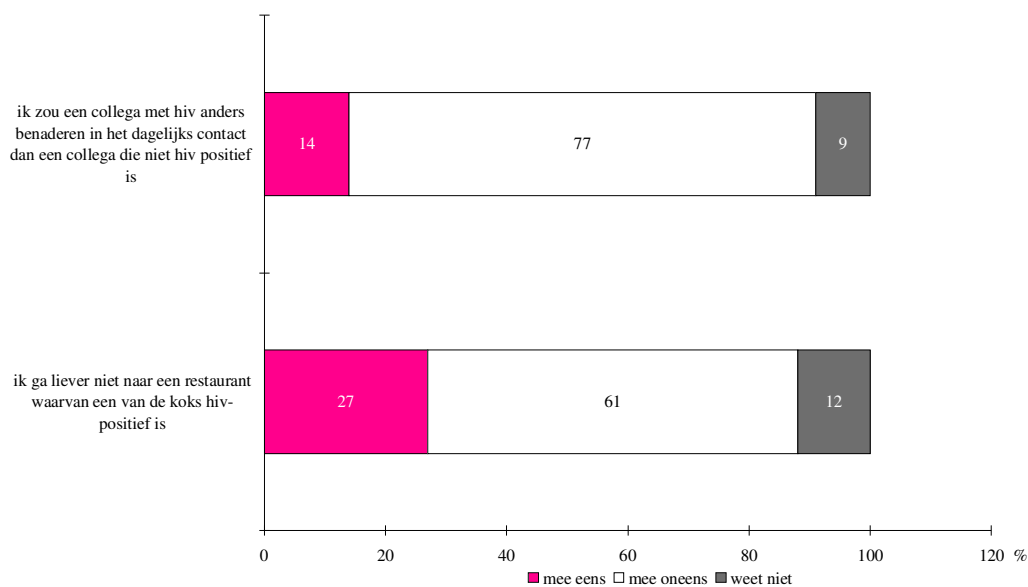
Bron: TNS NIPO, 2009

3 Gedragsintenties

3.1 Gedragsintenties tegenover hiv-positieven negatiever bij mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue.

Als het gaat om de het gedrag zelf, is drie kwart van de respondenten van mening dat hij/zij een collega met hiv niet anders zou benaderen in het dagelijks contact. Zes op de tien Nederlanders zouden het geen probleem vinden in een restaurant te eten waar de kok hiv-positief is.

11 | In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

Bron: TNS NIPO, 2009

Ouderen geven vaker aan niet naar een restaurant te gaan waarvan de kok hiv-positief is. Onder de groep 18- tot 54-jarigen ziet nog geen kwart (23%) dit niet zitten, terwijl ruim een derde van de 55-plussers deze mening deelt (34%).

Ook mensen met een beeld van homoseksuelen als tegennatuurlijk en promiscue geven in vergelijking met de overige respondenten vaker aan liever niet naar een restaurant te willen gaan waar de kok hiv-positief is (44% versus 26%). Tevens geven zij vaker aan een collega met hiv anders te benaderen dan een collega die niet hiv-positief is (21% versus 13% van de mensen die homoseksuelen zien als tegennatuurlijk en promiscue).

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksmethode

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van CAWI (Computer Assisted Web Interviewing). Respondenten vullen op hun eigen computer de vragenlijst in.

Doelgroep

De doelgroep van het onderzoek is 'gevend Nederland': Nederlanders van 18 jaar en ouder die de afgelopen twaalf maanden geld hebben gegeven aan goede doelen. Dit is 80% van de Nederlandse bevolking.

Steekproef en steekproefomvang

In totaal hebben aan het onderzoek 1.024 respondenten meegewerkt. De resultaten zijn herwogen zodat ze representatief zijn voor gevend Nederland van 18 jaar en ouder (op geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte en regio).

Steekproefbron

De respondenten zijn afkomstig uit de TNS NIPObase, een database met meer dan 200.000 respondenten die benaderd kunnen worden voor diverse soorten onderzoek.

Veldwerkperiode

Het veldwerk voor de 0-meting heeft gelopen van 4 mei tot en met 8 mei 2009.